

22140169

SERBIAN A: LITERATURE – HIGHER LEVEL – PAPER 1
SERBE A : LITTÉRATURE – NIVEAU SUPÉRIEUR – ÉPREUVE 1
SERBIO A: LITERATURA – NIVEL SUPERIOR – PRUEBA 1

Friday 9 May 2014 (morning)
Vendredi 9 mai 2014 (matin)
Viernes 9 de mayo de 2014 (mañana)

2 hours / 2 heures / 2 horas

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is *[20 marks]*.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est *[20 points]*.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es *[20 puntos]*.

Напишите књижевни коментар на **један** од следећих текстова:

1.

КСЕНИЈА АТАНАСИЈЕВИЋ
Прва жена филозоф или српска Мата Хари?

– Она није никакав филозоф, она је Мата Хари!... – викао је, бесан и црвен, господин декан Никола Поповић на своје колеге када су га питали зашто је једина жена, доктор филозофије и прва дама која је добила катедру „избачена“ са Филозофског факултета...

Пре него што се вратимо овој мистерији, да бисмо је разрешили, морамо се сетити ко је била та дама, госпођица Ксенија Атанасијевић...

Године 1894. Једне дуге и загушљиве ноћи, млада и лепа жена, црне косе и широких беоњача, белог, меког тена и јаких снова, умрла је на порођају дајући живот својој кћерци, Ксенији Атанасијевић.

Ова трагедија одредила је Ксенијин живот. Исидора Секулић се још и могла сетити своје мајке али она, Ксенија, није за сећање имала ништа. Ни једну једину слику похрањену у својој глави. Ни глас. Ни поглед.

[...] Она, Ксенија, од своје мајке није имала ништа сем те загушљиве и предуге ноћи која је њеној мајци донела смрт, а њој живот.

Тај страشان почетак и бол због тога она није делила ни са ким, чувала га је дубоко закопаног у свом тамном и сјајном погледу. Од кад је имала сећање скупљала је по породици и улици сећање на своју мајку, скупљала их и слагала у својој глави стварајући слику о њој – коју је највише волела и коју никад није видела...

Тај осећај дубоке самоће и неправде окренуо је ову девојчицу дугим читањима и заморним промишљањима које је више волела од лаких, пролетњих игара.

Када се њен отац, управник опште државне болнице у Београду, поново оженио и у кућу довео отмену и вредну жену, Ксенија је била равнодушна. Њен старији брат још је и могао бити љубоморан јер се сећао мајке и могао их је поредити. Она, Ксенија, имала је само бол, а бол се никада није могао поредити ни са чим. Он не узрокује и не прозива љубомору. Тек тешку сету у очима и јак стисак у грудима.

У десетој години Ксенија је са очеве полице са књигама узела *Бедне људе* и њен живот није више био исти.

– Био је то пресудан тренутак за цео мој живот – рекла је педесет година касније.

Када је Ксенија срела Достојевског, кућа доктора Атанасијевића се променила. Тиха и повучена девојчица, измучена сећањима која није имала, почела је да се смеје понекад. Занесена, у плавој хаљиници седела би на прозору и проводила дане са *Пониженим и увређеним*. Када је открила *Карамазове*, њен отац је умро.

Сада јој се чинило да је сећања на оца муче још више од празне слике коју јој је оставила мајка. Била је сама са маћехом и братом. Ксенија открива утеху у писању. Разоткрива како писање, можда још више од читања, уљуљкава и мази дух и води га у заборав. Она пише чудновати роман – *Пут на Гренланд*.

[...] Онда, једног јутра, сазнала је да је остала и без брата. Било је то у Првом светском рату.

Усамљен, одан, и превише млад, њен брат је изгубио свој живот, далеко у албанским брдима, чувајући одступницу српској војсци која се повлачила.

40 Његову смрт она је, наизглед, примила покорно и тихо, али већ је и њена маћеха приметила да се Ксенија поново није смејала и да је све више и више бежала у књиге и философске системе као што друге девојке заборављају тугу са шареним хаљинама и светлуцавим накитом.

Тада, оставши потпуно сама на овом свету, Ксенија ће схватити да „од нужности нико не може да побегне“ и да је „фатум старији од Бога“...

45 После завршене матуре у Женској гимназији у Београду, уписала је групу за философију на Филозофском факултету у Београду. Већ као гимназијалка, Ксенија је читала Божидача Кнежевића и Брану Петронијевића и због њих је решила да се упусти у тако лудачку авантуру у малом Београду: да буде Српкиња – философ...

50 [...] Све смрти и разочарања која су погодила Ксенију нису од ње направили „тиху и повучену сиву сенку“ већ, напротив, жену промишљену, прагматичну, рационалну и застрашујуће одлучну којој је било доста тога да паметне жене завршавају у лудници или на ломачи. Иако убеђена да се судбина не може избећи, она је веровала да се много тога личном акцијом може променити.

55 [...] То што је она по завршетку студија одлучила да уради докторат из философије и да се усавршава у Женеви и Паризу, многи су мислили да је ван памети. Међутим, Ксенија им се смешкала испод својих недокучивих зеница. Није се обазирала на цинизме и строгости оријенталног патријархата. Било јој је свеједно шта мисле и шта говоре.

60 Пре су паметне жене спаљивали а сада их претварају у ридикиле и јаднице. Кроз све векове жене су научиле како да паметно искористе своје тело, али никако нису савладале како да глупо не утроше своју памет.

Ксенија је одлучила то да промени, да од свог ума направи моћније оружје него што је то икада једно женско тело било.

65 [...] У свету философије и политике није било жена. Женска памет затварана је у манастире и спаваће собе или је спаљивана.

Ксенија Атанасијевић је успела да избегне оба клишеа. Тиме је спасила главу, али је судбина њене душе остала неодгонетнута.

Исидора Бјелица, *Тајни живот славних Српкиња* (2002)

2.

Острва

Дошло је опет време да листам његову књигу:
Већ нагле кише спирају моја зимска осећања
Као песак који су ветрови нанели на кровове,
А када ходамо травом, ногавице нам отежају од воде.

- 5 Да ли је то нека стара грозница коју је фебруар
Заборавио у мојим костима? Или лепет једара
Из неког давног сна? Хајдемо. Капље са лишћа,
И љубавници се смеју у напушеним вењацима.

Кораци пролазе. Море удара у брегове.

- 10 У глуво доба море се тражи са каменом,
Мудрије после кише. Таласи наилазе
На обалу. Жене се преврћу у постељама
Ветар са острва. Киша пада на пучини.

Мрак је. У луци ужад се тару о палубе.

- 15 Посећују ли те острва још увек у твојим сновима?
Прозор је отворен и лето улази у собу.
Кроз танку завесу успомена, успомена.

Јован Христић, *Сабране песме, Матица српска* (1996)